

Nicoleta IFRIM

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Centrul interdisciplinar de studii culturale central și sud-est europene

IPOSTAZE ALE „CONVENȚIEI IDEOLOGIZANTE”
ÎN PRESA CULTURALĂ A ANULUI 1977 –
SCÂNTEIA TINERETULUI ȘI ERA SOCIALISTĂ*

Abstract: During the year 1977, the Romanian cultural press publishes ideologically-oriented critical articles by means of which the contemporary literature is empowered with doctrinaire influence on the readers.

Key-words: Romanian cultural press, communist ideology, literary doctrine.

Exploatând, în mod asumat și fățiș, directiva politică a „angajării” artistice, critica literară a anului 1977, așa cum apare ea ipostaziată în cele două reviste culturale analizate, *Scânteia tineretului* și *Era socialistă*, funcționează ca factor de „implementare” a convenției ideologizante. O convenție cu rol modelator care impune stereotipii literare puternic politizate în economia operei literare, ancorate inițial în ideologiarrealismului socialist, dar reconfigurate acum în ipostaza naționalismului de orientare comunistă. Articolele prezentate în cele ce urmează, respectând cronologia publicării lor în *Scânteia tineretului* și *Era socialistă*, sunt selectate din punctul de vedere al impactului „criticii ideologic-formatoare”, reper fundamental în „laboratorul de creație” al textului, construindu-se astfel, succesiv, un tablou reprezentativ pentru rolul „înregimentat politic” al criticii anului 1977. O ideologie care își modifică cursul funcțional începând cu momentul tezelor din iulie 1971, când Nicolae Ceușescu optează pentru „reinventarea” artei:

„De mult timp despre realism nu se mai vorbește aproape deloc. Pentru unii oameni de artă, realismul socialist este sinonim cu crearea unor șabloane și a unui model unic pentru artă. Consider că acest fel de a privi realismul este complet greșit. Este adevărat că în trecut au fost asemenea interpretări – nu numai interpretări, dar și practici – și ele au constituit încălcări și abuzuri pe care partidul le-a combătut cu fermitate.[...]Iată de ce nu trebuie să ne fie

*Prezentul articol este fundamentat pe fișarea articolelor din cele două publicații menționate și va fi inclus, în variantă revizuită și definitivată, în volumul aferent anului 1977 din *Cronologia vieții literare românești. Perioada postbelică*, coordonare generală și prefață – Acad. Eugen Simion; coordonator redacțional al ediției – Lucian Chișu, Editura Muzeul Național al Literaturii Române

teamă să mai vorbim despre realismul socialist, ci să aducem clarificările necesare, să facem să se înțeleagă că realismul nu presupune impunerea unor tipuri și șabloane în artă, ci deschiderea căilor spre o artă înfloritoare.”[1]

Un deziderat cu un puternic impact ideologizant, reflectat, așa cum vom prezenta în continuare, în articolele programatice ale anului 1977, în care opțiunea pentru construirea unei literaturi mistificat-naționaliste va impune o „convenție ideologizantă” recurentă, devenită reper structural pentru laboratorul intern al operei. Stereotipiile tematice sau cele inerente „facerii” textului literar modelează întreg procesul de creație, impunând un adevărat „rețetar de creație”, iar rolul articolelor selectate este acela de a legitima modelele sau, dimpotrivă, contra-modelele, amendând tranșant „devierile” de viziune literară. Se remarcă însă prezența unor articole care eludează miza formator-propagandistică a operei-model și care pledează, subtextual, pentru analiza autonom estetică a textului literar, întregul lor demers vizând surprinderea valorilor semnificative care, în esență, transcend dominantă doctrinară (ca în cazul articolelor semnate de Eugen Simion).

Primul articol selectat este cel din nr. 8598 al *Scânteii tineretului* (joi, 13 ianuarie), „organ central al Uniunii Tineretului Comunist”, în care H.Zalis recenzează volumul de versuri al lui Mircea Dinescu, *Proprietarul de păduri*:

„Dacă un vag risc manierist va fi evitat până la capăt, Mircea Dinescu promite să fie una dintre cele mai revelatoare prezențe ale poeziei noastre tinere. Oricum, îl simțim implicat într-un fel adânc în acest timp, fertil pentru robustul său talent de cântăreț al intensităților pure și acute.”

În același număr, G.Gheorghiu notează că micromonografia *Marin Preda*, semnată de Ion Bălu (editura Albatros, 1976)

„reprezintă, la modul absolut, ceea ce s-ar putea numi *critica encomiastică* cu tot ce o însoțește și o definește: exagerări, exclusivisme, raportări forțate. Scriind despre un scriitor contemporan, Ion Bălu a ales calea cea mai ușoară, dar și cea mai suspectă și mai aproape de compromitere – aceea a laudei totale. Zadarnic vom căuta în cele 180 de pagini cea mai mică obiecție, cea mai firavă îndoială, cea mai slabă cenzurare. Această absolută absență a simțului critic se însoțește cu ceea ce aș numi un adevărat complex de care e cuprins criticul la contactul cu opera autorului.”

Mircea Iorgulescu scrie (în nr. 8600, sâmbătă/15 ianuarie) despre *eveniment și transfigurare epică*:

„În epică, anul 1976 continuă orientarea – dominantă în acest deceniu – către social și politic, în forme însă accentuat diversificate și cu o vădită preocupare pentru introducerea unui spirit literar propriu contemporaneității. În esență, este un proces de înnoire și consolidare, a prozei cu caracter social, a cărei arie,

altădată restrânsă aproape rigid la epica de observație directă și la narațiunea de tip obiectiv s-a lărgit într-un chip considerabil.”

În nr. 8630 (sâmbătă/19 februarie), Eugen Simion analizează *Literatura și lumea satului*:

„Țăranul a fost și va rămâne în atenția prozatorului român nu numai pentru cățărănimea a reprezentat o forță în istoria noastră, ci și pentru că ea a creat o spiritualitate, o filosofie de existență în care citim și astăzi condiția omului. Așadar, nu subiectul, tema unei cărți trebuie să ne preocupe în primul rând, ci substanța, adâncimea observației ei.”

Câteva numere mai târziu (nr. 8636, sâmbătă/26 februarie), același Eugen Simion scrie despre *Poezia permanenței noastre*, observând că

„vocația patriotică a scriitorului român este puternică azi, se scrie mult despre istoria, despre natura noastră, despre evenimentele prezentului și este firesc ca să fie astfel, pentru că scriitorul trăiește într-o epocă cu o conștiință istorică bine marcată, cum este epoca socialismului, și respiră aerul unei spiritualități specifice. [...] Temele, subiectele, indiferent de natura lor au totdeauna nevoie, pentru a se impune, de suportul artei autentice.”

În nr. 8664 (joi/31 martie), C.Stănescu recenzează volumul lui Adrian Păunescu, *Pământul deocamdată*, publicat la editura Eminescu:

„Poezia lui Adrian Păunescu mi se pare că seamănă din ce în ce mai mult cu stenograma, fatal incompletă, a unui mare discurs: incompletă, fiindcă scrupulul înregistrării exacte a cuvintelor și frazelor sacrifică totuși nuanțele, șoptele, șuierul respirației, acel înec neauzit al ezitărilor dinaintea rostirii ferme, decise, definitive.”

La acest „urmaș al romantismului macedonskian”, „discursul este prea hotărât, adesea sentențios, prea tăios și amar de lucid spre a nu bănuî, dincoace de el, cutremurul interior care îl provoacă și pe care îl sporește tocmai hotărârea de a-l face public.”

Mihai Gafița, în nr.8666 (sâmbătă/2 aprilie) analizează romanul lui Duiliu Zamfirescu, *În război*, cu ocazia împlinirii a „80 de ani de la apariția celei dintâi lucrări epice, de proporții și de valoare literară ridicată, închinată războiului de Independență”:

„Cartea sa, romanul *În război*, organizează și dă obiectiv precis precedentelor volume pentru a constitui epopeea – cu alte cuvinte pentru a așeza la o mare înălțime și a da o semnificație cu totul deosebită – actului de superioară valoare politică, socială, militară și morală, care a fost proclamarea Independenței și consolidarea ei cu armele pe câmpul de luptă.”

În același număr, Emil Manu scrie despre *Un ideal scump tradiției noastre literare*, cu referire la volumul lui Teodor Vârgolici, *Ecourile literare ale cuceririi independenței naționale*:

„Propriu-zis, cuprinsul cărții e o demonstrație [...]. Viziunea lui Eminescu este urmărită în ansamblul operei nu numai în fragmente tematice ilustrative, participarea entuziastă a lui Vasile Alecsandri la acest eveniment e legată de inima lui de revoluționar pașoptist, prezența lui Alexandru Macedonski e tratată ca o înfirmare a imaginii unui poet sedus de himere, glasul zecilor de poeți mărunți e consemnat ca operă politică și literară în același timp, fără să li se inventeze merite artistice dincolo, reconstituiri epice ale luptelor (N.Gane, Gr.H.Grandea, Mircea Rosetti, C.Mille, Al.Pelimon, N.D.Popescu. A.Chibici-Râvneanu, Panait Sevescu-Pas etc.) sunt discutate cu severitate, dar și cu recunoașterea meritelor lor literare și politice în epocă, contribuția dramaturgiei este, de asemenea, considerată activă și determinantă pentru întreținerea atmosferei de entuziasm politic.”

În nr. 8703 (luni/16 mai), în cadrul rubricii *Eroi și eroism în literatura actuală*, Mihai Ungheanu analizează *Personajul prometeic, azi*:

„Deși mulți dintre prozatorii români de azi optează mai mult pentru tipul sisific de erou decât pentru cel prometeic, interesul pentru acesta din urmă rămâne în picioare. Multe cărți înfățișează personaje deplasându-se pe itinerraii labirintice, făcând încercări istovitoare de a duce la capăt o acțiune reluată după săvârșirea sa mereu de la capăt. Se încearcă chiar concilierea celor două tipuri umane, ceea ce este de fapt o eroare, ele fiind incompatibile. [...] Creatorul are prin misiunea lui artistică de aducător de lumină o condiție prometeică, deci condiția primă a eroului.”

În nr. 8712 (joi/26 mai), în cadrul secțiunii *Literatura actuală – expresie a spiritului revoluționar*, Ion Dodu Bălan analizează *Scriitorul – arhitect de conștiințe*, considerând că

„marii scriitori sunt înainte de toate arhitecți ai spiritului – având în vedere faptul că, prin opera lor, ei dau contur și armonie universului spiritual al omului, ajută oamenii să se edifice moral, să-și modeleze conștiința, să-și construiască visuri și idealuri.”

Tot aici, pentru Pompiliu Marcea, *A impune adevăratele valori – iată menirea principală a criticii*:

„Nu se poate concepe o critică de substanță fără criteriile care se impun de la sine în literatură în mod inerent. Mă voi referi – de fapt – la două feluri de critică: cea de direcție și cea de constatare.”

Ioan Adam prezintă, în nr. 8742 (joi/30 iunie), noul roman al lui Marin Preda, *Viața ca o pradă*, publicat la editura Albatros, o „carte de memorialistică” în care „nu faptele săvârșite îl interesează pe autorul acestui volum, ci reflexul lor, ecoul lor în spațiul lăuntric, mai adevărate decât evenimentul nud.” Este „istoria formării unei conștiințe, a unei inițieri în creație și în istorie”, „pentru a demonstra că Opera vine nu din simpla reclusiune în catedrala scrisului, ci din cufundarea în tumultul devenirii

contemporane, din făurirea istoriei sau corectarea ei atunci când aceasta deviază de la omenesc.” „Codificarea unei existențe morale”, „Viața ca o pradă este justificarea unei fundamentale opțiuni: aceea de a lua în posesie lumea prin verb. Proces al cărui punct inițial îl constituie *Moromeții*.”

În nr. 8748, (joi/7 iulie), este publicat un interviu cu Gheorghe Tomozei, pentru care *Adevărata lirică patriotică este marcată de ardere intensă la nivel omenesc și artistic*. Volumul său, *Poema patriei*, este premiat, alături de volumele *Imnele Transilvaniei* – de Ion Alexandru, *Pământul deocamdată* – de Adrian Păunescu, la Festivalul național „Cântarea României”, în cadrul concursului pentru carte de poezie:

„Creația literară nu a fost și nu este o *spectatoare* la viața cetății, ci una din vocile cele mai sonore ridicate din cetate, un glas puternic și răscolitor proclamând în forme specifice artei triumful ideilor avansate ale timpului, dragostea pentru pământul pe care ne-am născut.”

În nr. 8750 (sâmbătă/9 iulie), este publicată o secțiune amplă ce discută rolul avut de „critica criticii”, având în vedere că

„Literaturii, și deopotrivă criticii, le revin importante misiuni în opera de educare a poporului, de continuă modelare și elevare a conștiinței sale sociale. Nu se poate concepe astăzi o literatură, o cultură ruptă de tradițiile poporului, de interesele și aspirațiile sale, de existența sa atât de bogat evocatoare în semnificații pe toate planurile.”

În acest context, Platon Pardău scrie despre *Unisonul dialectic dintre cititor și critic – o iluzie?*:

„A încerca să regândești o carte în afara înțelegerii nu numai a *scriiturii*, ci și a mecanismului existenței care transpare prin scriitură este un efort sortit eșecului și, oricum, nefolositor nici scriitorului, nici cititorului. Este plăcut să constăți că lecturi critice nu se mulțumesc să reproducă, în rezumat firește, subiectul cărții recenzate sau să-i găsească însușiri de ton, expresie, imaginație. Citesc cronici literare care vădesc nu numai cultura și talentul autorilor lor, ci înțelegerea și cunoașterea tipologiei umane, a problematicii omului recreat ca erou literar, a aspirațiilor și înfrângerilor sale.”

Tot aici, Laurențiu Ulici analizează relația dintre *Critica și tânărul scriitor*:

„În biografia literară a scriitorului tânăr – fiindcă la el vreau să mă refer – critica joacă un rol poate mai important decât în aceea a scriitorului matur, cel puțin în privința relevării conștiinței de sine a tânărului scriitor, dacă nu și în aceea a accesului său spre conștiința cititorului.”

Victor Atanasiu face cronica cărții lui Augustin Buzura, *Orgolii*, „un roman foarte bun, latura unei severe proze de observație și satirice” (publicat în 1977 la editura Dacia):

„Prozatorul aruncă o privire dură, dar obiectivă, lipsită de defectele îngroșării, asupra unor oameni care caută a suplini incapacitatea profesională prin capacitatea de a înjgheba comploturi. Toți amintesc de fauna bizară și ridicolă a intelectualilor din romanul călinescian: Hagianus, Suflețel etc.” (nr. 8754, joi, 14 iulie).

Ion Dodu Bălan glosează, în cadrul secțiunii *Responsabilitatea socială a creatorului* - nr. 8756, sâmbătă, 16 iulie, pe marginea *Unui teritoriu al prieteniei și exigenței*, cenaclul literar:

„Conduc de o personalitate respectabilă, cenaclul se cere să cultive limba română, să caute căi mereu noi și atractive pentru cunoașterea realității contemporane de către membrii săi, să organizeze dezbateri cu specialiști din diverse domenii și cu activiști de partid și de stat pentru înțelegerea aprofundată a proceselor și mutațiilor care au loc în societatea noastră.”

Ioan Adam prezintă volumul al doilea al romanului lui Eugen Barbu, *Incognito*,

„vastă panoramă a societății românești a anilor 40. Autorul își intitulează cartea *cine-roman*, sugerând astfel că face filmul unei lumi surprinse în mișcare, în alternanța ei rapidă și policromă. Respectarea logicii tradiționale a epicului fiind în cazul unei intrigi cinematografice soluția cea mai puțin indicată, contrarierea sistematică a cronologiei, caruselul timpurilor, amestecul vertiginos al retroproiecțiilor cu incursiunile într-un viitor mult ulterior epocii reconstituite, reprezintă opțiuni normale. Nevoit – prin firea lucrurilor – să faci roman istoric, prozatorul a avut tactul de a evita arheologia, așa explicându-se de ce volumul are, în pofida faptului că este saturat de trimiteri la evenimente și persoane reale, de reproduceri ale unor documente autentice, un caracter prin excelență românesc.”

„Panoramă a unei lumi damnate de istorie”, volumul al doilea „își propune analiza unui impas, cel al vechii societăți românești, ajunse în vara lui 1943, după ani de funest și inutil război, în preajma iminentei judecăți.” (nr. 8760, joi, 21 iulie).

În nr. 8768, (sâmbătă/30 iulie), este publicată ancheta *Literatura – expresie a politicului*, la care răspund: Dumitru Micu („Politica emanată din experiența construirii socialismului, orientată de concepția revoluționară a clasei muncitoare, este prin natura și prin finalitatea ei principială, o politică eminamente umanistă și ca atare în măsură de a fecunda creația majoră.”), Mihai Beniuc („Îngemănat sub semnul edificării unui om nou, scrisul nostru este expresia, convingătoare și emoționantă, a angajării noastre politice.”), Laurențiu Ulici („Activistul de partid ca personaj al prozei de azi, tot mai impetuos afirmat, răspunde, în fond, unei realități istorice și politice ferm consolidate și semnifică în lăuntru acesteia condiția morală, psihologică și, bineînțeles, politică a omului real.”)

Ioan Adam semnaleză apariția, la editura Eminescu, a romanului lui Ștefan Bănuțescu, *Cartea milionarului*, o „operă barocă”,

„epopeea unui Bizanț degradat, ipostaziat de fabulosul oraș dunărean Metopolis, dar și romanul scrierii unui roman, care crește oarecum de la sine, independent de autor. [...] *Cartea milionarului* este o anatomie a solitudinii, privită când cu compasiune tragică, când cu distanțare ironică. Legea sa fundamentală este dubletul, implicarea succesivă a tezei (atitudine comprehensivă, deschidere spre legendă), dar și a antitezei (demitizarea, luarea în absolută deriziune a fabulosului).” (Nr. 8778, joi, 11 august).

În nr. 8791 (sâmbătă/27 august), Dan Zamfirescu scrie despre *Responsabilitatea socială a criticii literare*:

„Dacă avem sinteze tot mai interesante privind perioade mai vechi din cultura noastră, nu avem încă sintezele cu lungă bătaie consacrate epocii contemporane. Contribuțiile unor instituții specializate rămân și ele încă firave. Una dintre posibilele cauze care determină această situație este și faptul că în țara noastră nu există totuși o veritabilă revistă de critică și istorie literară.”

Tot în acest număr, Ion Dodu Bălan recenzează volumul de poezie al lui Ion Brad, *Transilvane cetăți fără somn* (publicat la editura Cartea Românească), care

„se impune printr-o mare varietate stilistică și a formelor de expresie care merge de la anecdotă și poveste, încorporate organic în discursul liric, de la evocarea patetică, de bună calitate retorică, la alegoria istorică, împrumutate din vechile cronicori ori din legenda romantică, până la mărturisirea intimă, la notația plastică sugestivă și la densa poezia filosofică.”

Mirela Roznoveanu semnaleză apariția volumului al doilea din *Scriitori români de azi*, publicat, sub semnătura lui Eugen Simion, la editura Cartea românească:

„În revizuirile lui Eugen Simion, ceea ce frapază nu sunt atât ideile, ci discursul critic și calitatea sa înalt spirituală în susținerea și fixarea ideilor în general de circulație. Prin temperament, el nu este un modern, ci un clasic ce manifestă atașament pentru forme și tipare culturale bine intrate în conștiința literară.” (nr. 8793, marți/30 august)

În sensul legitimării „convenției ideologizante”, devenite reper normativ pentru actul de creație literară, este publicat un interviu cu Adrian Marino, pentru care *Un critic fără atitudine este de fapt un critic care nu există*:

„O mare operă critică nu se face numai prin culegeri de cronicori literare: ea presupune și un sistem de idei, o ierarhie de valori, o perspectivă istorică, o construcție, o sinteză, în spiritul – cum spuneam – al marilor construcții ale socialismului. [...] Așa cum cronica literară nu poate pretinde în nici un caz că ar fi unica, cea mai importantă activitate critică etc., nici monografia nu poate pretinde că ar fi unica, cea mai importantă activitate critică. Se confundă adesea

punctul de vedere monografic (unitar, de sinteză, despre o singură problemă sau personalitate), cu monografia de tip didactic, universitar greoi (teză aridă, factologică, indigestă, lipsită de orice interes).” (nr. 8821, sâmbătă, 1 octombrie).

În nr. 8851, sâmbătă, 5 noiembrie, este publicată ancheta *Literatura pământului – o permanență a scrisului românesc*, care are în centru „țăranul reflexiv, cu o gândire acută, de o profundă originalitate, care nu mai meditează la atingerea unei finalități pragmatice, ci meditează pur și simplu.” În acest context, Pompiliu Marcea scrie despre *Critica și proza de inspirație rurală*:

„Întâmplător nu suntem la origine nici popor de negustori, nici de mercenari, ci de muncitori ai ogorului, îndeletnicire pe care nimeni n-a disprețuit-o niciodată și din care rezultă o parte atât de specifică a spiritualității noastre: dragostea de țară, cultul muncii și al valorilor ei, iubirea naturii, echilibrul sufletesc ș.a. Aceste coordonate ale specificului românesc capătă, desigur, astăzi, când satul românesc a suferit mutații revoluționare, când atâtea sate au devenit orașe, când țăranul devine, treptat, muncitor agricol datorită mașinilor, conținuturi și semnificații noi. [...] Iar scriitorul penetrant și cu intuiție are un imens teritoriu de afirmare, al cărui grad de realizare artistică devine obiectul criticului, la fel de penetrant și de comprehensiv.”

Laurențiu Ulici scrie despre *Marea schimbare la față a țăranimii*:

„Ceea ce unii iau astăzi drept declin al temei rurale se va dovedi a fi fost, în realitate, răgazul de timp necesar înțelegerii procesului revoluționar prin care s-a produs marea schimbare la față a țăranimii. Nu știu cine va fi scriitorul care va re-impune actualității literare această temă de prim rang în tradiția prozei românești, dar, cui are curiozitatea de a-l afla cu un ceas mai devreme, îi sugerez să-i citească pe prozatorii – acum tineri – din promoția 70.”

Era socialistă, revista teoretică și social-politică a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, consolidează demersul ideologizant, colegiul său de redacție fiind format din Ștefan Andrei, Ernest Breitenstein, Cornel Burtică, Ovid Crohmălniceanu, Emilian Dobrescu, Gheorghe Dolgu, Mihai Dulea, Constantin Florea (redactor șef-adjunct), Mihai Gere, Dumitru Ghișe, Ion Ianoși, Constantin Lăzărescu (secretar general de redacție), Ion Mitran (redactor-șef adjunct), Paul Radovan, Leonte Răutu, Ștefan Ștefănescu, Gheorghe Stoica, Alexandru Tănase, Constantin Vlad, Ștefan Voicu (redactor-șef) și Gheorghe Zaharia. Articolele publicate în secțiunea *Literatură-Artă* au un puternic rol programatic, de „impunere principială” a „literaturii noi”. Astfel, în nr.11 (iunie), Pop Simion scrie despre *A fi scriitor-cetățean*, cu prilejul derulării activităților Conferinței naționale a scriitorilor:

„Suma vieții noastre literare este conștiința adevărului, patosul pentru adevăr. Este premisa fundamentală afirmată de Conferința națională a scriitorilor, care

ne însuflețește, ne iradiază din urmă, dând sens căutărilor creatoare ale fiecăruia, fiindu-ne aliat la masa de scris, unde ideile, convingerile, simțămintele, talentul, fantezia se precipită în fructul nepereche numit literatură.”

Victor Atanasiu glosează, în nr.12/iunie, despre *Lirica românească antifascistă*, pornind de la volumul publicat la editura Minerva, *Ceea ce nu se uită*:

„Selecția, alcătuită cu gust sigur, menită a pune în prim plan lucrările rezistente esteticeste, de către George Togan, precum și studiul introductiv, substanțial, bine documentat, semnat de Ioan Adam, au darul de a reliefa pregnant acest refuz al uitării manifestat de-a lungul deceniilor scurse de la prăbușirea Germaniei hitleriste. Este vorba, așadar, pe de o parte, de o atitudine antifascistă manifestată prompt, decis, în anii fascismului, dar și de reacția, sesizabilă în versuri ale unor poeți foarte tineri, unii dintre ei născuți după război, față de o ideologie tenebroasă și de consecințele ei tragice.”

În nr.13/iulie, Laurențiu Ulici scrie despre *Actual și actualitate în proza tinerilor*:

„În multe probleme dezbătute la Conferința națională a scriitorilor a fost și aceea a literaturii tinerilor. [...] Pe de o parte este vorba de situarea materiei epice în aria social-istorică a prezentului, actualitatea fiind în acest caz un sinonim al contemporaneității; pe de altă parte este vorba de o viziune contemporană asupra unei realități epice din indiferent ce arie temporală, actualitatea primind în cazul acesta o semnificație ideologică și problematică. [...] Proza tinerilor scriitori atestă asumarea responsabilă a unui drum spre actualitate și, în egală măsură, spre interpretarea actuală a realității. A fi actual în orice realitate epică mi se pare a fi caracteristica afirmată a acestei proze, iar a fi actual în actualitate e tendința ei cea mai fertilă.”

Ignat Florian Bociort publică, în nr.15/august, studiul, *Critica și teoria personajului literar*, notând faptul că

„Critica din țara noastră a atins un înalt nivel interpretativ, iar de pe urma acestui fapt practica literar-artistică beneficiază în mod evident și va beneficia tot mai mult, dar pentru aceasta trebuie să ne păzim de opinii grăbite, să nu situăm, deasupra a ceea ce istoria și științele contemporane confirmă sau infirmă, păreri influențate poate de lectura unor producții recente ale căror slăbiciuni au explicații limitate și nu pot duce la îndoieli cu privire la funcționalitatea unor invariante fundamentale ale sistemului *artă* însuși.”

În nr.22/octombrie, Ion Dodu Bălan semnează articolul *Criticul – un militant revoluționar activ*:

„Critica literară și artistică va putea participa în continuare la educarea politică a maselor numai dacă va studia cu spirit științific, revoluționar și militant literatura și arta acestor ani de epopee, cu eroi legendari și cu oamnei obișnuiți – eroul nu poate fi mare decât prin și împreună cu masele populare – ani în

care au avut loc mutații structurale în viața oamenilor, mutații devenite substanța unor opere de artă de o remarcabilă valoare.”

Selecția propusă a articolelor evidențiază, prin contrast, un mai puternic rol programatic al celor publicate în *Era socialistă*, care amprentează doctrinar liniile directe ale criticii anului 1977, echilibrate însă prin imperativul impunerii de „modele literare adecvate politic” și amendarea „devierilor” de la norma supra-pusă. Tabloul astfel construit din eșantioanele selectate ale articolelor publicate în anul 1977 devine simptomatic pentru ceea ce Sanda Cordoș numește prin tip de răspuns al „reprezentărilor literare” față de „un comandament al urgenței”:

„Ele au jucat un rol însemnat, fie că au fost investite cu, fie că și-au asumat, subversiv sau fățiș, o putere simbolică exemplară. Până în 1990, în timpul regimului comunist, sistemul politic a considerat literatura un mijloc de propagandă (probabil cel mai eficient), cu îndatoriri, scopuri și modalități de realizare normate prin directivele de partid. [...] Începând cu anii 60, tot mai ferm din 1965, literatura a adus în prim-plan un alt tip de reprezentare, care conservă moduri de existență și valori marginalizate sau condamnate politic, absente (pentru că interzise) din alte tipuri de discursuri publice. Astfel se explică (sumar, desigur) difuzarea în tiraje impresionante, audiența remarcabilă și rolul excepțional care i-au fost recunoscute literaturii în epocă.”[2]

NOTE

- [1]. Sanda Cordoș, *Lumi din cuvinte. Reprezentări și identități în literatura română postbelică*, Ed. Cartea românească, București, 2012, p.19.
[2]. *Ibidem.*, p.14.

BIBLIOGRAFIE

- Antofi Simona, GENERAL DICTIONARY OF ROMANIAN LITERATURE - OBVERSE AND REVERSE CRITICAL RECEPTION, în Oana Cenac (coord., edit.), International Conference of Common Vocabulary/Specialized Vocabulary: Manifestations of Creativity of Human Language, 6-7 iunie 2014, publicat în volumul MANIFESTARI ALE CREATIVITĂȚII LIMBAJULUI UMAN, 2014, p. 13-19, Accession Number WOS:000378446400001.
- Cenac Oana, *General Aspects of Current Political Terminology*, în Lexic politic - discurs politic, 5th International Conference on Lexicon/Specialized Lexicon, 11-12 oct. 2012, p. 124-130, WOS: 000378358200007
- Cordoș, Sanda, 2012, *Lumi din cuvinte. Reprezentări și identități în literatura română postbelică*, București, Editura Cartea românească.
- Era socialistă*, "Revistă teoretică și social-politică a Comitetului Central al Partidului Comunist Român", anul 1977, nr. 1 -24.
- Scânteia tineretului*, Organul de presă al Uniunii Tineretului Comunist, anul 1977, cotidian, București, Editor Tipografia „Casa Scînteii”.